

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 130/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen sähkönsiirtohinnoittelusta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ville Tavion/ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen 130/2019 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä kohtuullistaakseen sähkönsiirtohinnoittelua?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sähkömarkkinalaki määrittää puitteet sähköverkkojen hinnoittelun kohtuullisuudelle sekä valvontamenettelylle. Sähköverkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kokonaisuutena arvioiden kohtuullista.

Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa määritellään, mitä kohtuullisella hinnoittelulla laissa tarkoitetaan. Verkonhaltijan tulot saavat kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton. Kohtuullisen tuoton tulee heijastaa sitä taloudellisen riskin tasoa, joka sähköverkon omistajan verkkotoimintaan sijoittamaan pääomaan kohdistuu toiminnan harjoittamisesta sekä ottaa huomioon alhaiset vieraan pääoman rahoituskulut ja laitteistojen pitkä käyttöikä. Verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus verkkopalveluista omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi. Verkkopalveluiden hinnoittelun tulee myös turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulorahoitus ja vakavaraisuus.

Valvonta tapahtuu neljän vuoden valvontajaksoissa valvontamallilla, ja sen pohjana on sijoitetun pääoman tuotto. Yksittäisinä vuosina tuotto voi ylittää mallin salliman tuoton, mutta tämä ylijäämä tulee hyvittää viimeistään seuraavalla valvontajaksolla.

Sähkönsiirtohintojen 2010-luvulla tapahtuneen nousun taustalla ovat erityisesti tiukentuneet toimitusvarmuusvaatimukset, jotka lisättiin lainsäädäntöön vuonna 2013. Vuodenvaihteen 2011–2012 Hannu- ja Tapani-myrskyjen seurauksena jopa 570 000 verkkoasiakasta oli ilman sähköä, mikä osoitti sähkönjakelun olevan hyvin altis sään ääri-ilmiöille, kuten myrskyille ja puuston suurelle lumikuormalle. Vuoden 2013 sähkömarkkinalain 51 §:n mukaan jakeluverkon vioittuminen myrskyn tai lumikuorman seurauksena ei saa aiheuttaa verkon käyttäjälle sähkönjakelun keskeytystä, joka kestää asemakaava-alueella yli 6 tuntia. Asemakaava-alueen ulkopuolella sähkönjakelun keskeytys ei saa ylittää 36 tuntia. Sähkömarkkinalain 119 §:n mukaan mainitut toimitusvarmuuden tasot on saavutettava vuoden 2028 loppuun mennessä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 130/2019 vp

Uudet toimitusvarmuusvaatimukset ovat ennakoidusti aiheuttaneet sähköyhtiöille aikaisempaa enemmän investointitarpeita. Hallituksen esityksessä HE 20/2013 vp. arvioitiin, että toimitusvarmuusvaatimukset edellyttäisivät noin 3,5 miljardin euron lisäinvestoinnit 15 vuodessa. Kolmanelta valvontajaksolta siirtynyt jakeluverkonhaltijoiden kumulatiivinen ylijäämä oli 114 MEUR. Kolmannen jakson ylijäämä selittää pääosin sen, että verkkoyhtiöt ovat aloittaneet investointiohjelmansa tavoitteiden saavuttamiseksi etupainotteisesti keräämällä pääomaa jo kyseisellä valvontajaksolla. Valvonnassa verrataan yhtiön toteutunutta oikaistua tulosta kohtuulliseen tuottoon ja tällöin ylijäämää voi pienentää (ja alijäämää kasvattaa) tuottopohjaa kasvattamalla tai hintoja laskemalla. Neljännen valvontajakson kaksi ensimmäistä vuotta 2016-2017 olivat jo lähes 740 MEUR alijäämäisiä.

Tehdyt investoinnit ovat jo parantaneet huomattavasti toimitusvarmuuden tasoa. Esimerkiksi tammikuussa 2019 sähköjä 100 000 suomalaiselta katkoneen Aapeli-myrskyn tuhot olisivat professori Jarmo Partasen julkisuudessa esiintyneen arvion mukaan olleet Hannu- ja Tapani-myrskyjä vastaavalla tasolla, mikäli jo tehtyjä sähköverkon toimitusvarmuuden parantavia investointeja ja johtoalueiden levennyksiä ei olisi tehty. Jakeluverkonhaltijoiden investointimäärien arvioidaan tasoittuvan vuoden 2020 alusta lähtien, mikä myös vaikuttaa siirtohintojen nousupainetta tasoittavasti tulevaisuudessa.

Sähkön kokonaishinta ja siirtohintat ovat Suomessa kotitalouksille verrattain edullisia muuhun Eurooppaan verrattaessa. Energiavirasto on esittänyt vertailun, jonka mukaan sen verkonhaltijalle hyväksymä kohtuullinen tuotto ei poikkea muiden maiden sääntelyviranomaisten hyväksymistä tasoista. Sallittu kohtuullinen tuotto on laskenut viime vuosina ja laskee seuraavan valvontakauden aikana entisestään. Asiantuntijat, kuten Aalto-yliopiston professori Timo Kuosmanen ja LUT-yliopiston professori Jarmo Partanen, ovat pitäneet sähkömarkkinalakia ja Energiaviraston valvontamenetelmiä varsin hyvin toimivina. Menetelmien voidaan myös katsoa täyttävän lainsäädännölle asetetut tavoitteet varsin hyvin.

Koska sähkön siirron maksuilla on vaikutus kaikkien suomalaisten sähkönkäyttäjien käytössä olevaan rahamäärään, hallitus seuraa niiden kehitystä ja verkkosääntelyn toimivuutta jatkuvasti.

Varmistaakseen kohtuullisen sähkön siirtohinnan myös tulevaisuudessa, työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2018 selvitysmiehen tarkastelemaan sähkön siirtohintojen korotusten taustalla olevia syitä sekä etsimään vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa toimitusvarmuutta parantavia investointeja. Marraskuussa 2018 julkaistussa siirtohintojen ja toimitusvarmuutta koskevassa raportissa selvitysmieheksi nimetty professori Partanen arvioi nykyisen sähköverkkohinnoittelun valvontamenetelmän toimineen haasteellisessa ympäristössä pääpiirteittäin hyvin. Tarvittavat investoinnit aiheuttavat Partasen arvion mukaan 10–40 % hinnankorotuspaineen siirtohintoihin vuoden 2012 tilanteeseen verrattuna, mikäli investoinnit tehdään vuoteen 2028 mennessä. Professori Partasen selvityksen mukaan vuosina 2013–2028 jakeluverkkojen ikääntymisestä johtuva verkon uusiminen, korjausvelan umpeenkurominen ja toimitusvarmuustason nosto aiheuttaisivat yhteensä 9 miljardin euron investointikustannukset, josta toimitusvarmuuden noston osuus olisi 3 miljardia euroa. Energiaviraston verkkoyhtiöiden ilmoittamista verkonkehittämissuunnitelmista laskema kustannusarvio toimitusvarmuustason nostolle on 2,2 miljardia euroa vuosien 2014-2028 välisenä

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 130/2019 vp

aikana. Näin ollen toteutuvat kustannukset sähkön toimitusvarmuuden parantamiseksi ovat alittamassa hallituksen esityksen mukaisen 3,5 miljardin euron kustannusarvion.

Hallitus on ryhtynyt toimiin ehkäistäkseen kohtuuttomia siirtohintojen korotuksia. Työ- ja elinkeinoministeriössä tarkastellaan uudelleen sähkömarkkinalain 26 a §:n sisältämän korotuskattosäännöksen 15 prosentin rajaa. Samassa yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan lakiesitystä, joka pidentäisi verkonhaltijoiden sallitun tuoton alittavien alijäämien tasoitusjaksoa kahden valvontajakson mittaiseksi kahdeksaan vuoteen. Muutos on kirjattu myös hallitusohjelmaan, ja sillä vähennettäisiin paineita äkillisiin ja merkittäviin hinnankorotuksiin. Nykytilanteessa sähköverkkohinnoittelun sääntely tapahtuu neljän vuoden valvontajaksoissa. Jos verkonhaltijan hinnoittelu on jäänyt valvontajakson aikana alle lain salliman maksimitason, on verkonhaltijalla oikeus sisällyttää tämä niin sanottu alijäämä hinnoitteluun kyseessä olevaa valvontajaksoa seuraavalla jaksolla. Jatkamalla tasoitusjaksoa kahden valvontajakson mittaiseksi, verkonhaltija voi jaksottaa alijäämän keräämisen pitemmälle ajalle. Käytännössä muutos tasaisi siten siirtomaksujen kehitystä, kun siirtomaksumäärä voitaisiin kerätä pidemmällä aikavälillä. Hallituksen esitys eduskunnalle on tarkoitus antaa vuoden 2019 syysistuntokauden aikana.

Hallitus pyrkii vähentämään siirtohintojen korotuspainetta myös kehittämällä sähköverkon joustavuutta ja vaihtoehtoisia tapoja varmistaa sähkön toimitusvarmuus erityisesti haja-asutusalueilla. Lisäksi hallitusohjelman mukaan älykkäiden sähköverkkojen ja kysyntäjoustopotentiaali on hyödynnettävä täysimääräisesti. Työ- ja elinkeinoministeriön Älyverkkotyöryhmän vuonna 2018 esittämien ehdotusten täytäntöönpanolla voidaan pitkällä aikavälillä vähentää tarvetta investointeihin sähkön tuotantoon ja sähköverkkojen siirtokapasiteettiin. Verkkoyhtiöt ovat tähän asti parantaneet toimitusvarmuutta pääasiassa verkkoinvestoinnein, vaikka kaapelointi itsessään ei ole lain asettama velvoite. Myös selvitysmies Partanen ehdotti älyverkkoratkaisuja selvityksessään vuonna 2018 kaapeloinnille vaihtoehtoisena kustannustehokkaampana keinona parantaa toimitusvarmuutta.

Sähköjärjestelmän joustavuuden lisääminen toteutettaisiin mahdollistamalla paremmin kulutuksenjouston hyödyntäminen verkkoyhtiöille. Keskeisiä välineitä ovat älykkään kuormanohjauksen, hajautetun oman tuotannon ja sähkön varastoinnin lisääminen. Joustavuuden lisääminen edellyttää yhtäältä sääntelyn kehittämistä, toisaalta laajamittaista uuden teknologian käyttöönottoa sähköverkoissa, sähköalan yrityksissä ja asiakkaiden kohteissa. Älyverkkotyöryhmän esitykset muodostavat kokonaisuuden, joiden yhteisvaikutuksia eri asiakasryhmille ja toimitusvarmuuteen arvioidaan tarkemmin lainsäädännön valmisteluvaiheessa. Hallituksen esitys eduskunnalle on tarkoitus antaa vuosina 2020–2021. Toimenpiteiden täytäntöönpano edellyttää investointien ja tietojärjestelmien kehittämisen vuoksi siirtymäaikoja.

Lopuksi haluan vielä todeta, että ymmärrän hyvin sähkön siirtohintoihin kohdistuvan ihmisten huolen. Tämän vuoksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että eduskunnalle saadaan tuotua nopeasti tehtävät muutokset sähkömarkkinalakiin jo nyt syysistuntokaudella. Tämän lisäksi jatkamme ministeriössä muiden keinojen etsimistä ja valmistelua, jotta sähkön siirtohintojen nousuun kohdistuvaa painetta saataisiin maltillistettua.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 130/2019 vp

Helsingissä 10.10.2019

Elinkeinoministeri Katri Kulmuni